

WIADOMOŚCI Z KRAJU I ZE ŚWIATA

OCHRONA ROŚLIN

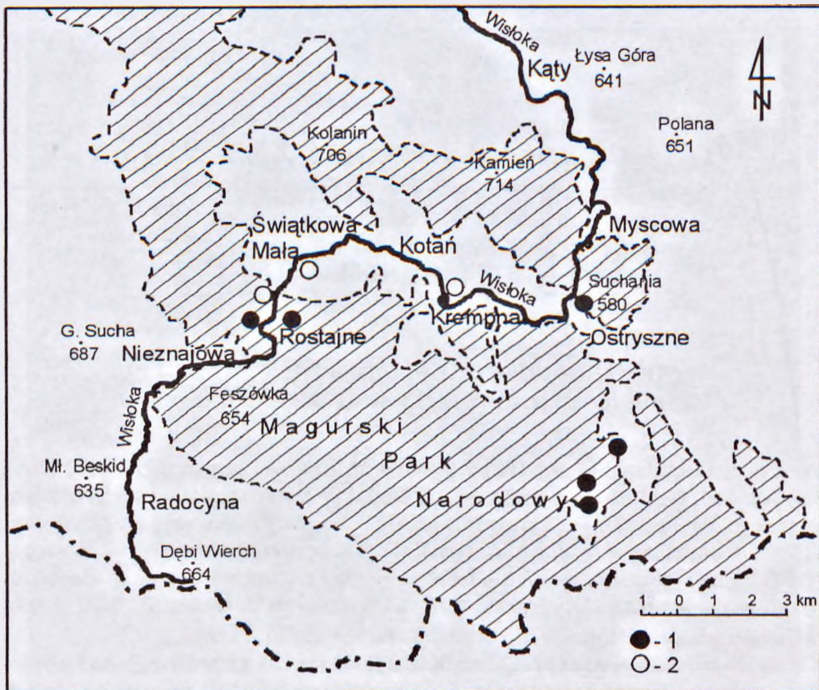
Nowe stanowiska pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris* w Beskidzie Niskim

Podczas badań florystycznych prowadzonych w latach 1998–2000 (Zarzyka 2001) w dolinie górnego biegu Wisłoki na obszarze Beskidu Niskiego (Karpaty Zachodnie), odnotowane zostały 3 nowe stanowiska chronionej w Polsce paproci pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris*. Świąs (1982) uznaje pióropusznik za gatunek bardzo rzadki na obszarze Beskidu Niskiego, a w pracy dotyczącej zbiorowisk leśnych dorzecza Wisłoki (1983) brak danych o występowaniu tego taksonu w dolinie rzeki.

Pióropusznik jest paprocią o okazałych liściach asymilacyjnych wyrastających z podziemnego kłącza, osiagających w korzystnych warunkach do 1,5 m wysokości. Ze środka utworzonego przez nie pióropusza wyrastają liście zarodnioosne. Są one sztywne, brunatne, znacznie krótsze od liści płonnych (Szafer i in. 1986). Pióropusznik jest gatunkiem rzadkim we florze Polski, charakterystycznym dla nadrzecznych lasów łęgowych (Matuskiewicz 2001). Rośnie na niżu i w niższych położeniach górskich. Dość często występuje jeszcze nad Wisłą i jej karpaccimi dopływami: Skawą, Rabą, Dunajcem, Wisłoką, Sanem i Wisłokiem (Towpasz 1984). Takson ten nie jest w Polsce zagrożony wyginieciem. Ustępuje z naturalnych stanowisk w związku z antropogenicznym przekształcaniem lasów łęgowych, ale równocześnie rozprzestrzenia się na siedliskach wtórnych (Rutkowski 1998).

Dwa spośród wspomnianych stanowisk znajdują się w najbliższym sąsiedztwie Magurskiego Parku Narodowego, ostatnie leży w obrębie jego granic (ryc. 1).

1. W Krempnej w lipcu 1998 r. znaleziony został jeden niewielkich rozmiarów okaz, o liściach asymilacyjnych długości 0,4 m. Pióropusznik rósł na brzegu starorzecza Wisłoki powyżej zbiornika retencyjnego przy drodze w pobliżu ośrodka wypoczynkowego w płacie lasu z grabem zwyczajnym *Carpinus betulus*, sąsiadującym z zaroślami łęgowymi.

Ryc. 1. Pióropusznik strusi *Matteucia struthiopteris* nad Wisłoką w Beskidzie Niskim: 1 – stanowiska dotychczas znane w Magurskim Parku Narodowym (baza danych ATPOL), 2 – nowe stanowiska. – The ostrich fern on the Wisłoka river in the Beskid Niski Mts.: 1 – localities in the Magura National Park according to ATPOL database, 2 – new-described localities

2. Latem 1999 r. zanotowane zostało stanowisko pióropusznika na terenie zalewowej Wisłoki w Świętkowej Małej. Kilkadziesiąt okazów roślin w zwartych kępach na powierzchni około 45 m². Liście asymilacyjne osiągają do 1,5 m długości, większość okazów wytworzyła zarówno w 1999, jak i 2000 r. liście zarodnikonośne. Stan ten świadczy o korzystnych warunkach siedliskowych i dobrej kondycji populacji. Pióropusznik rośnie w płacie nadrzecznej olszyny górskiej *Alnetum incanae*. W drzewostanie dominuje olsza szara *Alnus incana*, której towarzyszą: wierzba krucha *Salix fragilis*, czereemcha zwyczajna *Padus avium*, jawor *Acer pseudoplatanus* i jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*. Warstwę krzewów tworzą m.in.: wierzba purpurowa *Salix purpurea*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaeus* i malina właściwa *Rubus idaeus*. Obok

pióropusznika w bogatym runie występują dwa gatunki świerżabków: korzenny *Chaerophyllum aromaticum* i orzęsiony *Ch. hirsutum*, oraz podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, starzec Fuchsa *Senecio Fuchsii*, szalwia lepka *Salvia glutinosa*, czyściec leśny *Stachys sylvatica*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, bniec czerwony *Melandrium rubrum*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, zawilce: gajowy *Anemone nemorosa* i żółty *A. ranunculoides*, bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*, gwiazdnice: gajowa *Stellaria nemorum* i wielkokwiatowa *S. holostea*, lepiężnik różowy *Petasites hybridus*, pierwiosnka wyniosła *Primula elatior*, miesięcznica trwała *Lunaria rediviva*, bodziszek żalobny *Geranium phaeum*, żywce: cebulkowy *Dentaria bulbifera* i gruczołowaty *D. glandulosa*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, dąbrówka rozłogowa *Ajuga reptans*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, żywokosty: sercowaty *Symphytum cordatum* i bulwiasty *S. tuberosum*, oraz kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum* i śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa*.

3. Między Rostajnym a Świątkową Małą zanotowano pióropusznika w kwietniu 1999 r. Rosły tam 4 okazy, w tym dwa posiadały zeszlóroczne liście zarodniowe. Stanowisko znajduje się na skraju łągu w sąsiedztwie młodnika świerkowego.

Spośród wymienionych stanowisk pióropusznika strusiego na szczególną uwagę zasługuje bogaty florystycznie płat olszynki górskiej w Świątkowej Malej. Znajduje się już poza granicami Magurskiego Parku Narodowego, leży niedaleko drogi i sąsiaduje z polami uprawnymi. Stanowisko to zasługuje na objęcie ochroną w formie użytku ekologicznego.

Magdalena Zarzyka-Ryszka

PIŚMIENNICTWO

Matuszkiewicz W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

Rutkowski L. 1998. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1986. Rośliny polskie. Wyd. 5. PWN, Warszawa.

Święś F. 1982. Charakterystyka geobotaniczna lasów Beskidu Niższego. Analiza i synteza. UMCS, Rozpr. habil. 23. Lublin.

Święś F. 1983. Zbiorowiska leśne dorzecza Wisłoki w Beskidzie Niższym. Roczn. Nauk Roln. Ser. D. 184.

Towpasz K. 1984. Stanowiska pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris* na Pogórzu Strzyżowskim. *Chrońmy Przyr.* 40, 5-6: 74-79.

Zajac A., Zajac M., Zemanek B. 2000. *Plan ochrony flory Magurskiego Parku Narodowego*. Maszynopis.

Zajac A., Zajac M. (red.) 2001. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. Nakł. Prac. Chorol. Komp. Inst. Bot. UJ, Kraków.

Zarzyka M. 2001. *Rośliny naczyniowe górnego biegu Wisłoki (Beskid Niski)*. *Fragm. Flor. et Geobot. Polonica* 8: 43-62.

OCHRONA ZWIERZĄT

Awifauna stawu Boćków na Zamojszczyźnie

Ze względu na ubogą sieć wód powierzchniowych Zamojszczyzny, ważną rolę w zachowaniu różnorodności awifauny spełniają stawy – w szczególności zaś te, których charakter zbliżony jest do naturalnego. Takich zbiorników w dawnym województwie zamojskim jest stosunkowo niewiele, jednym z nich jest naturalny staw Boćków koło Zakrzewa (gm. Zakrzew, powiat Lublin).

Pierwsze informacje na temat awifauny stawu Boćków zawarte są w pracach Głowacińskiego (1992), Profusa i in. (1992) oraz Reszela red. (1992). Autorzy ci przedstawiają wysoką rangę ornitologiczną tego zbiornika, postulując objęcie go ochroną w formie rezerwatu faunistyczno-torfowiskowego.

Ukazanie się tych prac, skłoniło autorów niniejszego opracowania, do podjęcia bardziej szczegółowych badań, z uwagi na słabo poznaną awifaunę, duże walory przyrodnicze tego stawu oraz na fakt, iż projektowana jest jego przebudowa na zbiornik retencyjno-rekreacyjny. Przebudowa ta spowodowałaby utratę naturalnego charakteru stawu i nieuchronne zniszczenie szaty roślinnej, a co za tym idzie – degradację jednej z najważniejszych na Zamojszczyźnie ostoi awifauny wodno-błotnej (Głowaciński 1992).

Celem pracy jest charakterystyka walorów ornitologicznych stawu Boćków, ustalenie zagrożeń dla środowiska przyrodniczego wynikających z gospodarczej działalności człowieka oraz wskazanie zaleceń ochrony tego siedliska ptaków.

Teren badań

Staw Boćków położony jest w górnym biegu rzeki Por, w rozległym obniżeniu doliny, otoczony wzniesieniami Roztocza Zachodniego i Wyniosłości Gielczewskiej (Kondracki 1998). Zajmuje powierzchnię około